

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
===== egy évre 2 koronát fizetnek. =====

~000~

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések ju-
tányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem
adunk vissza.

Arany szabályok.*

A mit nem kívánsz magadnak,
Te se tedd embertársadnak.

Bánj a házi cselédekkel
Szép szóval és szeretettel ;
Szivből szeresd a testvéred,
Keresd a szép egyességet.
Kivált vigyázz kisededekre,
Ne tanítsd rosszra, vétekre.

Csúfságot senkivel se tégy,
Hogy azért büntetést ne végy.
Véneket mindenek felett
Megillet hála, tisztelet.
Úgy munkáld magad javát,
Ha követed a bölcs szavát.

Dolgozzál s tanulj serényen,
A tunyaság bűn és szégyen

Ha a napot csak számlárod,
Vénségedben majd megbánod,
S hogy dolgoz fölvihesd sokra,
Tanulj — s haladsz fokról-fokra.
Fogadd, hogy ifju életedet
Hited s hazádnak szenteled.

Elvett jókért hála járja,
Ez a szív legszebb virága.
A ki jóért rosszat fizet,
Az Isten sem segíti meg.
Köszönj, tanulj illedelmet!
Mások iránt légy figyelmes.

Fogadást csak okosan tégy,
De a szavadnak ura légy.
Esküvést sose végy szádra
S kivált: ne esküdj hiába!

* Az iskolás gyermekkor kedves emlékeit mindig örömet üjtjük föl. Az Arany ABC-t a régi iskolákban minden gyermek tanulta s azután természetesen minden felnőtt ifjú és öregező ember tudta. Sokszor kedvesen csengett vissza fülünkbe ez arany mondás: a mit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak. Nem régen kezünkbe akadt az Arany ABC-nek egy régi fakó példánya. Megkértük T a r c s a f a l v i Albert kedves barátunkat, sinogatná, mosdatná és fiatalitná meg. Örömet megtette. Most hát szét küldjük ezeket a drága aranyakat s azt kívánjuk, hogy minden szülő, minden tanító gazdagítsa vele gyermekeit. Jó hasznát veszi a felnőtt is, Aki megtanulja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben.

S z e r k.

Gondban, bajban foly az élet
Nyomorultnak és szegénynek.
Szánd meg, szeresd, tégy jót véle,
Hadd csillogjon köny szemébe'
S te is fekhess oly tudattal :
Boldog, a ki mást vigasztal

Ha a származásod régi,
Nem kell azért mást lenézni,
Az ősi név becset nem ad,
Az vagy, kivé lettél magad.
Szeme előtt az Istennek
Kiválasztottak nincsenek,
Mindegy neki ur és szolgál,
Csak hajoljon szive jóra.

Ifju, kiméld életedet,
Hogy ne érje bú fejedet.
Jó előre gondoskodjál,
Dolgozz, takarékoskodjál !
Ha mindég a vigját járod,
Eltűn arany ifjuságod
S a sok eszem-iszom végre
Juttat keserves inségre.
Végül hazád szélére lépsz
S más ország bujdosója léssz.

Jóknak társaságát keresd
S nyomukon indulj egyenest
Ha akaratod neveled,
A célhoz jutsz mind közelebb.
Akarj! A küzdő sorba állj!
S meglátod, nincsen akadály.

Kövessed az igazságot,
Gyűlöljed a hazugságot,
Ha csak egyszer hazudni mersz,
Hitelt többé nem könnyen nyersz.

Légy gyors munkás és hú szolgál,
Az ilyenek jól van dolga.
Aludj rendjén, kelj fel korán,
Öltözködj, mosdjál szaporán,
Minden gonoszág kezdete
A henyelés szeretete.

Ezért az a mondás járja :
Henyesség a bűn párnája.

Megbántódon ne álj bosszut,
Békeségre ez legjobb út.
Készebb légy másnak engedni,
Mintsem véle perlekedni.
Csekélységen fönt ne akadj,
Esztelen szókra ne fakadj
A vétket, bárkitől ered,
Vesd meg, — de az embert szeresd.

Ne csüggedj el inségedben,
Tedd tisztet s bizz Istenben.
Nem kell mindent zokon vened,
Legyen erős lélek benned.
Nézz, amikor sorsod árva,
A hit s remény csillagára.

Ovakodj büntől, vétektől,
Roszba járó emberektől.
Szép korona és ékesség
A jó erkölcs és tisztesség.
Ha tisztán hordozod neved,
Saját jó hired emeled.

Pávamódra ne fényeskedj,
Ne cifráldodj, ne kényeskedj . . .
Inkább műveld ki lelkedet,
A durva szokást fel ne vedd.
Ne légy ravasz, hivalkodó,
Légy szelid, becsülettudó.

Rossz tanácson s példán ne járj,
Hirhordókra ne less, ne várj!
Aljas beszéd és rút szavak
A szólóra piritanak.
Ne légy átkos, szitkozódó,
Sem esküvő, káromkodó.

Szülőidet szivből szeresd,
Tanácsukat hiven kövesd.
Ha fenytnek, ha dorgálnak,
Boldogságodon munkálnak.

Légy hát nekik szófogadó,
Minden tisztességet adó.
Közöljed velük dolgodat,
Ne rejtssd előlük titkodat.

Tilalmas örömet kerülj,
Szabadosban el ne merülj . . .
Szivar, pálinka — nagy adó —
Fejletlen testnek nem való.
Aranyszabály ez, bár nem új:
Ki korán élvez — sirba hull.

Urad, édes jó Istened
Társalkodik akkor veled,
Ha felveszed mások baját
S imádkozni templomba jársz.
Itt megtanulod: boldog az,
Ki munkájában hű s igaz.
Védelmezd hát a köz javát,
Ne bántsđ mások tulajdonát.

Hogy becsületesnek maradj,
Talált jószágot visszaadj!

Vess számot magaddal, kérlek,
Sokszor megkísért az élet.
Akadsz gonosz csábitóra,
Sziszegő, mérges kigyóra . . .
Ne barátkozz gonoszokkal,
Te is megromlasz azokkal.
Ne higgy hitvány csacsogónak
És a rút rágalmazónak.

Zabolázd indulatodat,
De legkivált haragodat.
Ne légy nyughatatlankodó,
Se álnok, se árulkodó.
Jól elrendezd mindenedet,
Folytasd vidáman tisztedet
A mit véghez kell vinned ma,
Ne halaszd el azt holnapra.
S ki mindennek terít asztalt,
A jó Istent áld magasztald!

A gazdag ur és a szegény mesterember.

Egy mesterember mindenfelé panaszkodott, hogy nem tud élni, mert az emberek nem akarnak munkát adni. Sirva monddta el, hogy a szegény felesége a sok gyermekkel egy rongyos zsellérházban fázik és éhezik, mert az emberek olyan szívtelenek, hogy nem akarnak segíteni.

Meghallotta a panaszt egy jómodu ember s gondolta majd segíték én rajtad szegény ember. Magához hívatta s megegyezett vele, hogy építsen neki egy csinos, szép házat a kertje közepébe. Mikor a munka megkezdődött a jómodu ember átadta a kialakított összeg felerészét, s megígérte, hogy a mikor haza jó a másik felét is átadja csak a ház legyen készen.

A mesterember nagy örömben volt, mert a milyen árat kért éppen olyant ígért a jómodu ember. No még ilyen bolondot sem láttam, mondogatá magában. Ez mindent megad a mit kérek s még rám is hagyja az agész építést, minden felvigyázó nélkül . . .

Mihelyt elutazott a jómodu ember, kapta magát az ács-mester s a falból kiszedte a kemény vaskapcsokat s tett a helyökbe vékonyabbakat, kiválogatta a faragott köveket s tett hitvány patakköveket.

A házat nagy sebesen összetákolta. Mikorra a gazda visszajött minden készen volt.

Ügyes ember mester uram szólt a jómodu ember, ime itt van a pénz másik fele is. Most már arra kérem, írja alá ezt az ajándéklevelet és fogadja el tőlem ajándékba ezt a házat udvarával együtt, s éljen benne a családjával és többé ne panaszkodjék, hogy szegény ember

A mesterember nem tudta mihez fogjon, olyan furcsa helyzetbe jutott. Majdhogy ki nem tépte a haját, hogy ő így rászedte önmagát.

Egy pár nap mulva mindenki megtudta a nevezetes dolgot, de azt is, hogy ez a mesterember azért volt oly szegény, mert mindenkit megcsalt s másadszor senki sem bízott rá munkát. A lakosság ujjal mutatott rá, senki sem adott neki munkát, sem a feleségének segítséget. A vége az lett, hogy a házat a községnek hagyta s elköltözött messzi vidékre, a hol becsületes munkához látott, ahoz szoktatta gyermekeit is s tisztességes és jómodu iparos lett belőle.

A község a házat az elaggott és nyomorék szegény embereknek ajándékozta és egy táblára rávésette: Ezt a házat a szegényeknek építtette Jómodu Péter István, e községnek becsületes polgára, kinek a nevét közöttünk mindenki áldja.

Egyik egyházközség életéből.

— Fazakas Lajos ny.-szt.-mártoncsikfalvi lelkész jelentése az esperesi vizsgálószerkhez. —

Öszinte tisztelettel üdvözlöm a tisz. v. széket ez anya- s leányegyházak nevében. Egy év merült el ismét az idő mérhetetlen tengerébe azóta, mikor újra itt voltak s mikor szintén üdvözöltem volt. Ez év alatt is igyekeztünk, hogy a reánk bízottakban tőlünk kitelhető hűséggel járjunk el. Az egyházközség ingó és ingatlan javaira gondot viseltünk. Az új rendszabályt az istentiszteletek tartására nézve életbe léptettük s odaadó hűséggel betartottuk. Örömmel jelenthetem e helyen is, hogy a hivek templombajárása kifogástalan. Minden vasárnap s különösen ünnepeken lelki gyönyörűség végig tekinteni a hivek óriási nagy seregén, kiknek nagyobb része szívből mondja a zsoltáriróval: „Mint a szép hives patakra a szarvas kívánczik, Lelkem úgy óhajt Uramra, És hozzá fohászkodik.“ Jól tudjuk azonban, hogy az „Uram, Uram“ kiáltás nem elégséges, jól tudjuk, hogy a „hit jó cselekedetek nélkül meghalt önmagában“ s ha akkora hitünk volna is, hogy a hegyeket

mozdithatna ki helyéből, ha szeretet nincsen bennünk, semmik vagyunk.

Egyházközségeink itt létem alatt sokat áldoztak. Hiveim legtöbbször bár nagyon szegény, igen szívesen. Most némi lankadást tapasztalok. Az adományok csökkentek, de bizom hiveim buzgóságában és hiszem, hogy újból vissza fog térni az egyház iránti régi munkás szeretet.

Foldozgatunk, javítgatunk most is, de csak azzal a gondolattal: eltart, amíg élünk! Nagyobb szabású munkára, jövőre is kiható építkezésre képtelenek vagyunk. És ennek okát én abban találok, hogy körülöttünk a többi vallásfelekezetűek is így járnak el s nemcsak hogy egyházi rovattal nem fizetnek, de még az évszázados köteles fizetést sem adják meg.

Ennek megítélésénél tisztelettel kérem a tiszt. v. szék, vegyék tekintetbe kényes helyzetben való fekvésünket s az egyházközség szegénységét.

Mióta a két iskolát s tanítói telkeket elkülönítettük: az iskolák vagyona tetemesen emelkedett s kilátásba van, hogy emelkedni is fog, ha valami rendkívüli csapás nem éri az iskolát s a tanítói telken levő épületeket.

Az egyházközség tulajdonképeni vagyonát, a kamatokat s földhasznobért az évi adók s elkerülhetetlen kiadások teljesen fölemészti s rovattal nélkül új építkezést a papi telken vagy javítást a templomon teljességgel nem végezhetünk. Most egy kevés pénzmaradék létezik ugyan, de ennek oka az, hogy két évi adóhátralékunk van s mihelyt adót újból fizetni kell, azonnal meglátjuk, hogy építeni, alkotni nincs erőnk.

Kerítéseink papi telek, tanítói telkek s iskolák körül teljesen romlásnak indultak s ily rendszer mellett jók nem is lehetnek soha; mert hiába csinálja meg 20—30 az ő részét, ha egy-kettő nem csinál semmit. Rés lesz mindig s tüzifánk, takarmányunk veteményünk préda tárgya örökké. Azt mondhatnák erre s talán jogosan is, hogy azt az 1—2 részt csináltassuk be mi belső emberek, de erre csak annyit mondhatok, hogy nincsen nekünk is módunkban, mert jövedelmünket szegényes háztartásunk is teljesen fölemészti.

Őszintén tártam a tiszt. v. szék eleibe előnyünket, hátrányunkat, örömeinket, fájdalmainkat s ha a hátrány, fájdalom lehuzza az előnyt s örömeiket: mély tisztelettel kérjük, dobják a serpenyő felemelkedő felébe a szíves elnézést, a kényes helyen fekvést, nehogy meghalljuk a kemény szózatot: „megmérettél és fontban hiányosnak találtattál!”

Újból és újból őszintén üdvözölve a tiszt. esperes urat és

jegyző urat, kívánom, hogy itt időzésük ha fárasztó is, ne legyen aggodalomteltjes s ha eltávoznak innen, vigyék lelkükben azt a gondolatot rólunk, hogy mi akarunk élni s jó unitáriusok lenni, csak anyagi a kor teljesen, a melyben élünk s nehéz a helyzet, melyben vagyunk.

A szeretetnek Istene e vizsgálati köruton adjon jó egészséget s kitartást mind ettőlünk, szivemből kívánom.

Külföld.

Servet Mihálynak újabb emlékeket készít a hálás utókor. Egy pár éve készült el az egyszerűségével ható genfi Emlék. Most Franciaországban Vienne ben alakult bizottság, hogy e kiváló ember érdemeit méltányolja Servet Vienne ben nagy segítségére volt az embereknek egy ragály idején. Itt írta hires könyvét: A kereszténység helyreállítása. Itt fogta el az inquisitor a Calvin titkos biztatására. Itt égették el a könyvét, 5–6 példányt kivéve, őt pedig halálra ítélték. Barátai megmentették ettől a szörnyű sorstól s így csak in effigie hajtották végre az égetést 1553. június havában. Vienne ben szobrot emelnek, a mely már csaknem teljesen készen van Az emlék-bizottság tagjai között vannak: Bertholot volt minster és a francia akadémia tagja, Clemeanceau, Bourgeois Leon, Carnot, Brisson volt minsterelnök. Anatole France, Brousse Pál, Páris város képviselőtestületének elnöke, Herryot, Lyon város polgármestere és az összes orvosi akadémiaák dékánjai.

—

Genfi papok 1200 koronát ajánlottak fel egy értekezés megírójának, melynek tárgya: Kálvin nemzetközi szolgálatai. 1908. májusig készen kell lennie.

—

Innsbruckban (Tyrol) egy utcát a Luther nevről neveztek el. Ez azért nevezetes, mert mutatja, hogy az osztrák katolikusok között erősen hódít a protestáns vallás.

—

Sen tanár Indiából Angliában több unitárius templomban tartott beszédet a mult ősszel. Az unitárizmusról ezeket mondotta: Az unitárizmus nemcsak valamely felekezet neve, hanem a jövő eszményi hitének a kifejezője, úgy, hogy midőn a kereszténységnek és a Keletnek minden hitnézetei megtisztulnak a csodás és a természetfeletti dolgok maradványaitól, a mienk lesz a jövő hite Keleten most az a kérdés, hogy lehet össz-

hangba hozni ezt az új életet a hinduismustól és Buddhismustól örökölt nagy szellemi gazdasággal.

Minden roszból származhat jó. Az amerikai unitáriusok követjeit a protestánsok Newyorkban kizárták a gyűlésből. Mi lett a következése? Az, hogy az összes államokból százával mentek a nyilatkozatok az unitáriusokhoz, melyekben mély megbotránkozásukat fejezték ki ama középkori nem keresztény eljárás fölött éppen a kizárók hitrokonai. Az eredmény az, hogy soha sem volt oly sok barátjuk az unitáriusoknak, mint most van.

Levél Ámérikából.

Dr. György János, a ki a je-en tanévben Meadvilleben (É.-Amérika) tanul a theologiai intézetben, a kolozsvári unitárius papnövendékekhez levelet intézett. E tanulságos levelet bemutatjuk olvasóinknak.

Meadville, 906. jan. 14.

Nagy örömmel teszek eleget a főszerkesztő ama kívánságának, hogy irjak valamit a Jövendőbe; nem azért, mintha valami új örömhirt irhatnék, hanem azért, mert jól esik ez alkalmat felhasználnom némely már rég ismert és utánozásra : éltő amerikai körülménynek, állapotnak az emlékezetbe hozására.

Hiba, baj, bűn van itt is bővön; de nagyobb az egyenlőség és több a népszerűet s e tények tapasztalása sok boldog órát szerez annak, a ki először lépik e nagy nemzet otthonába. Én ugyan Amerikából édes keveset ismerek: Meadvilleből még ki nem mozdultam, a mikor pedig jöttem — a kivándorlók módja szerint — az előmbe szabott útt l Meadvilleig el félre sem léphettem; hanem ahhoz nem is kell száz meg száz helynek és száz meg száz embernek az ismerete, hogy az ember a nép lelkéből egyet leheljen s megérezze, megélje azt, a mit a nemzet átérez és átél. Külső körülmények is mondanak valamit, de az igazi ismeret ize csak akkor érezhető, mikor szem szemmel, szív szívvvel, lélek lélekkel szemtől-szembe áll. Ámde ép ezek a benyomások, a melyek az akarat, gondolat és érzület tösgyökerére hatnak vallásos és hitbeli természetöknél fogva, a szó és toll hatalmát megszegyenitik. S ezért a mikor arról szeretnék beszámolni, mi van e népben, miből hozzánk magot ültetni áldásos lenne: holmi közönséges külsőségekkel vagyok kénytelen előhozakodni. Ezekkel újat mondani bizonyára sem nem akarok, sem nem tudok; másfelől azonban bizonyos az, hogy új és üde volt az, a mit hatásuk alatt éreztem. Különösen a megvénhedő Anglia s az Angliában is megvénhedt Oxford

után egy május napi eső után való reggeli napsütéseként élveztem a látományt, hogy míg Oxfordban a nyolc diákot nyolc bérenc szolgálta: itt közülünk pincérkedik kettő minden étkezésnél. Sem magaviselet, sem öltözet, sem beszédmód, sem megszólítás el nem árulja, ki a szolga és ki az úr. Vajha még azt a hátra levő nagy lépést is meg lehetne tenni, mely a szolgát és az urat üzleti, gazdasági és rendelkezési viszonyaik szerint is testvérekként állítaná egymás mellé. Ettől azonban vajmi messze van még Amerika is s az út nyitva áll Magyarország számára is, hogy ebben a mindennél fontosabb nagy tetteben Amerikát megelőzze.

Itt ez intézet kis körében az állapot ebben a tekintetben is ideálisabb. A tanárok egy része a tanítványokkal egy fedél alatt lakik és együtt étkezik; egyik-másik tanár is részt vesz testgyakorlatainkon, játékainkon, s a seminariumon az előadói széket rendre foglaljuk el.

A munkát sem szégyenli senki. A professorok nyílt kertjeiket és udvaraikat maguk takarítják, micsém törődve a mellettük járó-keleőkkel. A melyik professornak kis gyermeke van, az gyakran maga tologatja egyébbel elfoglalt felesége vagy szolgálója helyett a kicsikét a kis szekéren a főutcán végig. Ingyen pénzkapással lustaságra nem szoktatnak: mindenki, a ki az intézetbe jő, kaphat segílyt, de dolgoznia kell érte a könyvtárba. Ehhez egyikünk mellékkeresetként a városbeli unitárius templom kapusa; a másik egy kertet gondoz, a harmadik újsághoz dolgozik s így tovább.

A missiói vállalkozás sem érdektelen. A minap itt járt Eliot az amerikai unitárius társaság elnöke. Szóba jött a missiói prédikálás beindításának pénzügyi és másféle nehézsége. Eliot felállott s feleletképen az ő első prédikátori élményéről adott röviden számot. Gyerek legény volt; akkor végezte a hárvárdi kurzust. Öt dollár volt a zsebében s azzal megindult unitárius gyülekezet alapítására egy közeli városba. Másfél dollárból apró hirdetési cédulákat nyomtatott, az istentisztelet helyét és idejét s beszéde tárgyát publikálva. Két dollárja pedig megmaradott a testi szükségek számára. A cédulákat részint a falakra ragasztva, részint pedig kiosztotta a jövőmenők között. Főleg azóban azzal toborzott hallgatóságot, hivatalról-hivatalra járva, a kivel csak lehetett, szóba állott, elmondta mi járhatban van s meghívta az illetőket az istentiszteletre. Így aztán került össze hallgatóság. Az istentisztelet alatti adakozással gyűlt pár dollár zsebpénz. Az istentisztelet után pedig egyik előállott s azt mondotta a fiatal papnak: „jőjjön hozzám s legyen állandó vendégem”; másik is állott azt mondva: „nekem gondom lesz

a terem kibérlésére;“ harmadik is előállott s azt mondotta: „én rendben tartom a termet s gondoskodom fűtésről és világításról.“ Ezzel a ma már virágzó nagy egyház meg volt alapítva.

Van ebből a misszionáriusi készségből a mi intézetünkben is. A mult nyáron egyik közeli városkában az egyik papnövendék prédikálni kezdett, mikor ez kimerült, egy másik folytatta; s most már rendszeresen kijárnak innen istentiszteletek tartására.

Egy másik megint a városi fogházba jár be minden vasárnap délután s ott egy fél-néger kovács mesterember gyári munkással istentiszteleteket tart. Gyakran kérdező-ködöm tőle s ő mindannyiszor örömmel és kifogyhatatlan lelkesültséggel beszéli el, mily hálásak, mily barátságosak, mily kedvesek a fegyencek mily örömmel állanak meg az utcán egy kézfogásra, egy szóváltásra azután ha kikerültek. Ő persze e munkájáért nem kap semmit, s ezért csak annál nagyobb lelki gyönyörrel végzi.

Most már Isten velünk ez alkalommal!

Sok sikert a tanulmányba s erős, emberséges elhatározást Isten és ember szeretetére.

Sok szeretettel

György J.

Geőcze Sarolta az unitárius templomban.

Február 10-én *Geőcze* Sarolta az ismert nevű és kiterjedt szociális munkát végző írónő tartott szabad előadást a budapesti Dávid Ferencz Egyletben, világtörténelmi adatokkal bizonyítva a keresztény szellem jótékony hatását a társadalmakra nézve.

Tudtuk, hogy *Geőcze* Sarolta nagy munkás, még pedig a szó legmagasabb értelmében *keresztény* munkás, azt is tudtuk, hogy egyike a legroutrinirtabb írónőknek; angoltól való fordításai, az idegen nagy szellemek gondolatainak magyarba való *átültetései* pedig szinte párját ritkítják hazánkban, — de hogy ennyire tisztán látó, elfogulatlanul ítélő, nyílt és őszinte beszédű az ő keresztény egyénisége, azt csak most tudtuk meg igazán.

Ne vegye ő rossz néven tőlünk, hogy nagy tanulmányról és tudásról tanuskodó előadásából, mely fokozatosan, pontról-pontra mutatott rá a keresztény szellem ható és működő erejére, az a *tiszta szemüveg* tetszett nekünk legjobban, melyen keresztül nézve és ítélve a dolgokat, nyíltan és őszintén emlékezett meg azon tényről, hogy a kereszténység történelmében előfordult embertelenségek, erkölcstelenségek és elfogult türelmetlenségek *homlokegyenest ellenkeznek* a keresztény szellemmel s épen annak *hiányát* bizonyítva, abszurdum azokat a kereszt-

ténységnek tulajdonítani! Ebből kifolyólag kimondja, hogy nem a formáság teszi a keresztény jelleget, nem a ceremónia és imádság képviseli a kereszténységet, hanem a *szellem*. Szemben állítja az inkább csak névleg és dogmatikailag keresztény Oroszország állapotait a kis Japán keresztény szellemével, valamint megemlíti, hogy egy keresztény szívű és munkáju Tolstojjal szemben bizonyára nem a formászerű és rideg dogmatikai kereszténység képviseli az igazi krisztusi szellemet.

Ujból és újból elhangzik tehát a mi kis budapesti templomunkban az unitáriusok egyedüli dogmája, hogy: *nem a forma, hanem a szellem alkotja a kereszténységet . . .* s mintha e kis templomból időnként elhangzó szavak mindig nagyobb és nagyobb birodalmat vívnának ki megváltónk számára és mindig jobban és jobban egyesítenék az egész nagy mindenséget a krisztusi eszmében!

Érdekesen tárgyalta még az előadó a szocializmus áldatlan, vallást és Istent mellőző kinövésének csak bomlasztó, de építeni képtelen hatását; szellemes fordulattal összehasonlította azt a halott-égetés eszméjével, mely szintén csak az atomok szétbontására gondol, de nem jut eszébe, hogy *mivel fogja majd a természet által rendelt, földben végbemenő vegyi átalakulásokat, összetételeket pótolni*. (Az én szerény nézetem szerint azonban egészségi, estetikai és sok más szempontból véve a dolgot, nem elvetendő eszme)

A rendkívül tudományos és szellemes előadás nagy és mély hatást keltett a valláskülömbőség nélkül összesereglett előkelő közönség előtt.

Az est érdekességét növelte *Bárdossy Irén*, a kitünő művésznő szereplése, ki Bókay egyetemi tanár poetikus Heinedalait énekelte *Krausz* zene-tanár orgona-kisérete mellett, áhítatos, igazi templomi hangulatot teremtve remek hangjával; valamint *Kontor* megható szerzeménye: a „Miatyánk“, melyet maga a szerző volt szíves erőteljes, szép hangon énekelni, saját orgona-kisérete mellett, *Aczél* Ilona, a kolozsvári nemzeti színház fiatal tagjának gyönyörű, kifejező, de discrète szavalata, mely Heine és Kiss József munkáiból mutatott be néhány kiváló költeményt, őszinte és általános tetszést aratva a nagy közönség előtt. Meg kell még említenem a postatisztek zene-egyesületének vonós négyesét, mely az összhangzatos és érzéseteljes előadással igazán méltó befejezést teremtettek a sikerült estének.

Nem hallgathatom el, hogy egy változás történt templomunkban. A közönség ismételt megjegyzéseinél fogva be lett szüntetve a lelkesedés tapsa és az egyes szereplők előadása után mélységes, *siri csend* következett.

Én multkor azt a megjegyzést voltam bátor hangoztatni, hogy az Úr Isten előtt alighanem kedvesebb a mai, nemcsak közönyös, nembánomsággal tett, hanem határozottan rossz irányokat kultiváló korszakban a lelkek *szép* és *nemes* iránti felálgolása, még ha *taps* alakban jelentkeznek is az egy templomban, mint a világ *rosszaságának* és *bünének* discrete csendesség által való *mindennapi* hallgatag jóváhagyása.

A felolvasó ülés után mint rendesen vacsorára gyűlt a közönség egy része, hol az unitáriusok őszinte öröme megjelent *Bernát István* a Magyar Gazdaszövetség igazgatója is nejevel, valamint *Kolozsváry Lajosné*, *Rosenberg Augusta* és *Maár Gyuláné*, mint vendégek a „háziak“ között. Örömmel láttuk ösztudósunkat, *Bodnár Zsigmondot* is ismét körünkben ki változatlan jó humorral toasztírozott a hölgyek egészségére és lelkesen éltette a „legszebben imádkozó“ papot: Józan Miklóst.

A legelső pohárköszöntőt *Józan* esperes mondta az est ünnepeltjére Geócze Saroltára, jelezve, hogy majd ha mindenben maga Jézus lesz a vezetőnk, akkor jön el az Istennek országa.

Valóban úgy éreztük, hogy az a keresztény szellem, melyet az előadó ez este oly alaposan és lelkiismeretesen kifejtett előttünk, csakugyan közöttünk is volt; s nem keresve ki, milyen egyházhoz tartozik, *hogyan* imádja Istenét és *miképen* tiszteli megváltó vezetőjét, csak arra figyelve, hogy *féljük-e* csakugyan az Istent, *követjük-e* együttesen a megváltó eszméket — mintha magát a Krisztust hoztuk volna közibénk ezen egyszerű vacsorára.

Adja az Isten, hogy ezen „modern“-nek nevezett keresztény szellem honosodjék meg a modern társadalom minden rétegében és akkor *lesz* megváltás!

P. K. F.

Egy vándorló székely levele fiának.

Édes kicsi fiam, azt gondolám magamba, hogy ezt a levelemet neked küldöm, mert hát te olyan folyékonyan olvastál a verses könyvből, hogy bizonyosan eltudod olvasni a levelemet is. Azt ígérte az Unitárius Közlöny szerkesztője, hogy neked is elküld egyet belőle.

Immár hogy Kolozsvárra kerültem, én biz' addig jártam kicsi fiam, a mig megtudtam, hogy hol készítik a mi kedves újságunkat. András bátyáddal a csendőrrel összetalálkoztam a Mátyás király szobra előtt (Máskor arról is írok) s ő elvitt a nyomdába. Hiszen én már ezt jól megkaptam volna András —

mondám -- mivelhogy én öcsém itt két egész esztendeig tanultam ennekelőtte, mert hát ez volt a régi kollegium. Annyi igaz, hogy csak alig lehet reá ismerni, mert akkor az utca felől is, az udvaron is vas rácsca volt mindenik ablaknak, nehogy kiszökjenek rajta a nagy diákok. Meg aztán a kapuja is tiszta vasból volt. Ha azt egyszer bezárták, tudom senki ki nem ment rajta.

A hogy bementünk a nyomdába, mindjárt észrevettem hol vagyunk. Hát az a régi konsistorium. Ez az a hely fiam, hol a mi főembereink a püspök urral minden vasárnap összegyűlekeztek s t. n. ácskoztak e mi szent unitárius egyházunk dolgairól. Meg is mutattam András bátyádnak, hogy én melyik ablak mellett dolgoztam.

Ugy ám kicsi fiam, tudd meg, hogy édes apád is akkor a konsistoriumhoz tartozott, mert az öreg jó Kovácsi bácsi, aki akkor jegyző volt -- az Isten nyugtassa meg -- azt mondotta, hogy én járjak el a postára s aztán kapok egy kevés pénzt. Ugyis volt. A mikor a sok nagylevél készen volt az Esperes uraknak, az iródiák ide adta nekem a bélyegzőt s én mindenik levélre rányomtattam a bélyegét.

Ott volt a nagy régi asztal a két ablak között. Olyan jól emlékszem rá, mintha tegnap lett volna. Azután elszaladtam velük a postára.

Most minden másképpen van. Az asztal helyén egy nagy nyomtató gép van. Éppen olyanforma, mintha cséplőgép volna, csakhogy a fogai helyett egy nagy sereg apró betű van összetéve jó szorosan, éppen úgy, ahogy az ujságban látod. Aztán egy nagy gummi rud be van kenve festékkel s azután egy ügyes leány a nagy kiterített ív papirost bele teszi a gépbe, szinte úgy, mint a kévét a cséplőgépbe, a gép bekapja, a festett rud alatt végig futnak a betűk, a rud mindeniket bekeni fekete festékkel, a festék rátapad a papirosra s a tulsó végén kihull a kész ujság. Éppen mint a tiszta buzaszem a cséplőgépből.

A régi konsistorium szobájának kemény, vastag falát kivágták, s egy ajtón beme gyünk a szedőlegények szobájába. Mindeniknek van egy polca. Mindeniken van egy csomó kicsi lyuk, olyan, mint egy fiókocska. Azokban vannak az apró betűk. Ezek az ügyes betűszedő legények kapdossák fel a betűket, s a hogy az írás mutatja, rakosgatják egymás mellé. Azután a betűket jó keményen összekötik, éppen mint az arató a buzaszálakat kévébe.

A mikor az udvarra kikerültünk, láttam, hogy a hol mi régen labdázunk, most épület van. A tanulószobák is mind

elváltoztak. Egyikből bolt lett, a másikkól könyvkötőhely A nagy auditoriumból az egyetemi diákok olvasó szobát csináltak magoknak. Jól esett, hogy ezt a nagy termet is láttam, mert kicsi fiam itt egyik vizsga után nekem is adtak volt egy szép könyvet szorgalmam jutalmául Majd ha belőled is diák lesz, neked fogom ajándékozni.

Most többet nem irhatok. Mond meg édes anyádnak, hogy elég jól megy a dolog. Ha Isten megsegít, ismét küldök neki egy kis pénzt. Az Isten titeket áldjon meg jó egészséggel. Édes kicsi fiam, a mikor lefekszel, imádkozzál édes apáért is.

Székely Ferencz.

Építsünk Székelyudvarhelyen templomot!

Lapunk mult évi 10-ik számában közölt felhívás alapján, a Székelyudvarhelyen építendő unitárius templom javára 1 - 1 rész téglá árába 50 koronát fizettek, illetve ígérettel biztosítottak:

Mélt. és főt Ferencz József püspök úr, mélt. id. Daniel Gábor főgondnok ur, Kovács Imre a h. keményfalvi hivek nevében, Sándor Mózes, László Domokos, Deák Lajos és neje Krisztóforovits Olga, Barabás András és neje László Ilona, Vári Albertné és Bodor Mihályné Székely-Udvarhelyről, Imre József Nagyenyedről, Raffaj Irma a segesvári és ujszékelyi nők nevében, Péter Sándorné és ifj. Bartha Ferenczné a városfalvi nők nevében, Dombi János a h.-szentmártoni hivek nevében, Pálffy Ferencz a lokodi hivek nevében, Gálfy János Nagy-enyedről, Szentannai Sámuel Sz.-Kereszturról, Ferenczy Ágnes és Czirmay Zsuzsika F.-Rákosról egy fél rész, Dr. Boros György és neje Kolozsvárról.

E diszes névsor szolgáljon buzdításul másoknak s az unitárius buzgóság tavaszra ez uton hordja össze a templomunkhoz szükséges téglát!

Sz.-Udvarhely.

Vári Albert.

Jótekonyság és buzgóság.

A szegény torockai leány javára újabb adományok érkeztek s újból is Sepsiszentgyörgyről. A gyűjtő Lőfi Gyula ur a következő sorokat írta a küldemény mellé: A mai postával bátor voltam b. címére 16 kor. 10 fillért utalványozni, mely összeget az alábbi névsor szerinti szives adakozóktól gyűjtöttem azon torockói kis leány taníttatása segélyezésére, kit a D. F. E. vett gondozásába Szivemből kívánom, hogy ezen összeget 100 mások

is igyekezzenek szaporítani és élvezője boldog legyen majd egykoron utána. — Adakozók névsora: Egy asztaltársaság Kovács Gábor urnál Nagyajtán 2.—, özv. Molnár Lajosné 1.—, Berger Sámuel — 40, Gelner Albert — 40, Sztalmári József 1.—, Duha Géza — 40, Páll Sándorné 1.—, Benkő József — 40, Szentiványi Zsigmond 1.—, Dr. Nagy György 1.—, Nagy József 1.—, Fogolyán Endréné 1.—, Ütő Irma 1.—, Benkő Arpád S. Árkos 1.—, Szász Juliánna 1.—, Novák Gerő 1.—, Lőfi Gyula 1.—. Összeg 16 K 10 fillér. (Ha mindazt közhírré tehetnők, a mit a szegény és elhagyott leányok nyomoráról és küzdelméről tudunk, sokan megnyitnák szívének ajtait és segítségül jönnének. A DFE. gondja alatt levő leány még másfél évig lesz tanuló, mialatt egészen a jótékony szívekre lesz szorulva. Szerk.)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Voltak-e Jézusnak testvérei?** Ezt a kérdést dr. Masznyik Endre pozsonyi theol. tanár egy karácsoni elmélkedésben tárgyalta a Budapesti Hírlapban A róm. kath. papok és tanárok hevesen megtámadták, mert szerintök ez a kérdés a Szűz Máriáról táplált hitöket nagyon bántja. Dr. Masznyik a támadásokra egy derék füzetben (ára 1 kor.) az evangéliumokból felet és felsorolja azokat a helyeket, a melyekben Mária is Jézus is beszélnek a Jézus testvéreiről. Most már az a kérdés, hogy igaz-e a mit az evangéliumok mondanak, vagy az igaz, a miről ezek hallgatnak, Dr. Masznyik ezzel a művével is újabb bizonyosságot tett arról, hogy ő a tiszta protestáns tudománynak hatalmas föl-kent bajvivója. A tárggyal későbbi számainkban foglalkozni fogunk bővebben.

— **Szomorú hír.** Egy különben jóra-való székely községből kapjuk a következő híreket: Hiveimet általában igen becsületes és jólelkű embereknek ismerem meg, mindamellett vallásos buzgósággal és józan étellel nem vádolható. A templomgyakorlás nem ellemük; a pálinkát pedig annyira kedvelik, az asszonyok sem képeznek kivételt, hogy ami kis boruk terem, azt is eladják potom áron, hogy vele jó drágán pálinkát vehessenek. Van községi fogadó, mely egy ilyen 500—600 lélekből (bele

van számítva még a legkisebb gyermek is) álló kis községnek évenként a pálinkából 800 korona hasznot hajt, pedig a tavalyi év, maguk is bevallják, „szűk esztendő” volt, hát még a korcsmáros is huz bizony tekintélyes hasznot, ezen kívül van egy zsidó is, akinek a mindennapi kenyerét ezek az emberek áldott jó lélekkel szerzik meg, szóval a zsidó részére kiisszák a mindennapi kenyeret. Erre a statisztikára, bár részükre igen kedvezően van kiállítva, maguk is megdöbbenek, mindamellett szokásuk mondani: „a pálinka olesó ital” mire megjegyeztem, hogyha ingyen adnák a pálinkát, még azon az áron is igen drága volna. Nem hiába, hogy méreg, mert méreg drága. Mi tehetetlenül állunk (vagy csak mi gondoljuk így) a pálinka komikus (talán tragikus) hatalmával szemben.

— **Ifjaink külföldön.** Réges-régen történhetett, hogy egyszerre három unitárius ifju legyen külföldön az egyház hizalmából. Most három van, dr. György János Észak-Amerikában, Meadvilleben az unitáriusok egyik hittani intézetében tanul. Arról értesültünk, hogy e jeles ifju megkapja a segélyt a Harvard egyetemre a jövő tanévre. A Harvard Amerika legnagyobb egyeteme s az egész világon csak kettő. vagy három van népesebb és gazdagabb. Az egyetem egy egész város Boston mellett. E város neve Cambridge

(Kémbridzs). Az egyetemen van theologia s dr. György annak lesz rendes tagja. R a f f a j. Károly Angliában Oxfordban van a Manchester College theologiai akademián. Tőle is érdekes levél érkezett, melyből a közelebbi alkalommal szintén közlünk. P á k e i Mártha kisasszonyok Londonban a Channing House iskolában tanul. Mindenik ifju nagyon kitűnően végzi dolgát.

— **A Székely Társaságok Szövetsége** azt a nemes célt tűzte maga elé, hogy a székelység kebelében levő apróbb egyesületeket összevonja, hogy a magyar társadalomnak minden tagja legyenban, erkölcsben egyaránt erős legyen „Isten és haza iránti kötelességeinek teljesítésére.” E szövetség erősítése minden magyar embernek kötelessége, mert a mai politikai alakulások mellett szükség van erős és önálló szervezetekre. A Székely baromfi-tenyésztő egyesület virágzását mutatja az egyesület első évi működéséről szóló jelentés. A tagoknál (70) 1200 korona tőke van elhelyezve baromfiiban. A Vágás községi szalmafonó tanfolyam folyó hó 9., 10. és 11-én Székelyudvarhelyen kiállítást rendezett. 15 növendék Tóth Margit tanítónő vezetése alatt csinos és értékes tárgyakat készített. A székelyföldi tejszövetkezetek a múlt évben szép eredményt értek el. 18 tejszövetkezet másfél millió liter tejet dolgozott fel s ebből 300 ezer korona bevétele volt. Eltekintve attól az erkölcsi haszontól, mely az egyesülésből származik. Jövőre még több lesz az eredmény, mert a szövetkezetek többnyire a múlt év folyamán keletkeztek s működésük rövid időre terjedt.

— **A 4-ik nagy konferencia** Bostonban fog lenni, vagyis ott, ahol 1900-ban az eszme született. A genfinek még tart a hatása s máris nagyon szervezkednek Amerikában és Angliában is. Amerikában egy new-yorki ember folajánlotta az előkézületekre szükséges költségeket, s a főitkár Wendte lelkész az ideje nagy részét erre fogja szentelni. Angliában gyűjtést indítottak, hogy 100 unitárius papot küldjenek át Bostonba.

75.000 koronát széndékoznak gyűjteni, az adakozás már megkezdődött.

Az egyházközségekből. Bölnöbe Lőfi Ödön lelkész beköszöntött február 24-én. Nagy-Ajtán Veress György március 1-én fog beköszönteni új állásába. Hodmezővásárhelyre megválasztották tanítónak és énekezőzárnek Boros Aron hetesi administrator tanítót. V á r o s f a l v á r a Vajda Antalt kinevezték községi iskolai tanítónak és énekezőzárnek. H e t e s r e Asztalos János tanítójelöltet a főtisztelendő püspök ur kinevezte adminisztrator tanítónak. M a g y á r z s á k o d r a Kis Dénes tanítójelöltet megválasztották tanítónak.

— **Az angol képviselőhöz** 440 tagja közül 262 kötelezte magát, hogy az országházban indítvány tétetik arra nézve, hogy az anglikán egyház szertartásából a róm. kath. mise töröltessék, ráfognak szavazni: 244-en, követelni fogják a püspök vétő jogának eltörlését. Ezekhez még 75-ön ígérték meg csatlakozásukat.

— **Londonban** a welsek között ujabban sokan nyilvánították az unitáriusok iránti rokonszenvüket. Egy nem unitárius gyűlésen egy unitárius világi férfi tartott előadást. A hozzá szólók között többen kifejezték az unitárius vallás iránti hálájukat és elismerésüket, habár a felolvasás irodalmi tárgyról szólt.

— **Gineverné Györy Ilona Londonban** általában az angolok között rendkívül élénk munkásságot fejt ki Magyarországon érdekében. Közelebről egy magyar társaság alakult Londonban, melynek célja társadalmi, és kereskedelmi központ létesítése, az ottani magyarok egyesítése, az utasok támogatása és a kereskedelmi üzletek lebonyolításának elősegítése. Gineverné asszony előadást tartott Magyarországon a multban és jelenben cím alatt, melyet magyarok és magyarországi nemzetiségek s angolok szép számmal hallgattak. Az előadás kitűnően sikerült képekkel volt illusztrálva. A hallgatóságot rendkívül érdekelte, az előadó sok tapsban és elismerésben részesült. Az új társulat elnöke szép beszédben fejtette ki a társulat célját. Örömmel értesülünk, hogy az angol unitáriusok e mozgalmat lelkesen támogatják.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A buzgóság öledez. A falusi munká-
val foglalkozó hívek számára készült
olvasmányok iránt némi buzgóság kezd
mutatkozni. Az Unitárius Közlöny téli
számaiból ez ideig megrendelést kap-
tunk: Abásfalva, Dombó, Ikland, H.-szt.-
márton, H.-almás, Derzs, H.-városfalva,
Várfalva, H.-jásosfalva, Mészkö, Vargyas
községekbe. Ha egy kissé rendezzük
ezeket a neveket, azt látjuk, hogy felé-
nél több esik az Udvarhelyi egyházkörre,
mig ellenben a legnépesebb (a kereszturi)
a leggazdagabb (a hszéki) s még négy
(küküllői, f.-fehéri, kolozsdokokai, duna-
tisamenti) teljesen némán és tétlenül
maradtak. Erre csak Shakespeare tudna
kadenciát csinálni ilyentormán: A mór
elmeheit, de többször vissza se jöjjen.

„Jövendő“. Az unitárius papnöven-
dékek önképzőköre „Egyházilap“ című
kézirati lapját éppen most egy éve „Jö-
vendonek“ nevezte el. Mi, akik figye-
lemmel kísérjük e lap életét és munkás-
ságát, gyakran örvendünk ezen a „Jö-
vedőn“ amely sokat ígér a jövő egyházi
irodalomnak.

A Nők Világába Hollandiából új-
ból igen becses és érdekes levél érkezett
Más részről is kaptunk szép dolgokat s
ígéreteket. Az unitárius nők szíves ér-
deklődését kérjük.

Arlov Viktória urnő egy nagyon ked-
ves levél kíséretében gyönyörű munká-
kat küldött a Nők Világa javára. Az
aranyos kis munkások között van Mikó
Juliska ki még csak iskolás leányka,
de párnáján az égetett festés nagyon
szépen sikerült. Az Arlovné három le-
ánykája is kitett magáért. Az öt éves
kicsike egy lámpaüveg védővel mint sa-
ját munkájával járult az adományokhoz.
A kedves mama soraiból kiérettük a
boldogságot, s mi is vele örvendztünk,
mert a jövő unitárius nőit már láthatjuk

a munka mezején. Ez a hír jusson el
mindenik iskolába, mindenik kis leány
szívéhez.

A konfirmációra készülés kezdődik.
A Dávid Ferencz Egylet konfirmációi
emlékek már a mult évben elfogyott, s
hogy kellő időben gondoskodni lehessen,
kéri a titkár az érdekelt lelkész urakat
sziveskedjenek jelezni hány példányra
lesz szükségük?

Az udvarhelyköri D. F. E. f. é. vá-
lasztmányi gyűlést tartott, és a központi
választmány körlevelét valamint az ösz-
szes egyleti ügyeket komoly tárgyalás
alá vette s érdemes véleményeit beküldte.

Az egylet pénztárába 1906 január
20-ig rendes tagok fizettek:

A háromszékköri főkegylet pénztá-
rába fizettek. Csiszér Béla Eresztevény
özv. Boncza Györgyné S.-Körispatak,
l'all Sándor, ifj. Székely Elek, Szath-
mári József, Szentiványi Miklós Dr.
Nagy György, Útő András, Marosi Fe-
renc, Dr. Barabás Sándorné, özv. Útő
Benjáminné S.-szentgyörgy, özv. Göncz
Mihályné, Végh Benjámín, Barabás Fe-
renc, Unitárius Egyházközség S.-Árkos,
Albert Lőrinc Bölön 905-re.

Az Unitárius Közlöny céljaira aján-
dekozott Br. P. Horváth Kálmán einök
ur 50 kor., a Nők Világára Perczel Fe-
rencné öngnagsága Bpest 32 kor.

Az egylet perselyébe ajándékozta:
Binecz Sándor M.-Macskás 20 fill., Mi-
hály Domokos Hosszurév 2 kor., Kere-
kes Józsefné Bpest 5 kor., Doby Antal
Homonna 1 kor. Egy katona 46 fillér.
Togadják az egylet köszönetét.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Szerkesztői izenetek. P. Á. Az ének-
tanítás kérdéseire csak a tavaszi szá-
mokban kerülhet sor. Figyelmet kérünk.
A másíkról a N V.-ban

TARTALOM: Új arany szabályok. (Vers.) Tarcsafalvi Albert. - A
gazdag ur és a szegény mester ember - Egyik egyházközség életéből. -
Külföld. - Levél Amerikából György J. - Geócze Sarolta az unitárius
templomban P. K. F. - Egy vándorló székely levele fiához. Székely Fe-
rency. - Építünk Székelyudvarhelyt templomot. Vári Albert. - Jóté-
konyság és buzgóság. - Egyházi és iskolai mozgalmak - Egyleti élet és
munkásság.

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L.-utca 10. sz.)